

ЛЕХІЦЬКИЙ

Андрій Ігорович
gss41087@icloud.com

УДК 368.034:330.74

ОНИЩЕНКО

Наталія Василівна

ОГЛЯД НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ЩОДО
ДЕРЖАВНОГО ВТРУЧАННЯ У
БАНКІВСЬКУ СИСТЕМУREVIEW OF SCIENTIFIC APPROACHES OF
PUBLIC INFLUENCE IN THE BANKING
SYSTEMздобувач, Національна
академія управлінняГолова Правління
ПАТ "Банк Альянс"

Стаття присвячена визначенню понять банківської системи та форм втручання до неї з огляду на фінансові аспекти взаємодії. Основним завдання державного регулювання банківською системою полягає в поєднанні дерегулювання та механізмів забезпечення ефективної діяльності фінансових установ для подолання системних ризиків та стоп факторів розвитку ринку.

Статья посвящена определению понятий банковской системы и форм вмешательства в нее учитывая финансовые аспекты взаимодействия. Основной задачей государственного регулирования банковской системы заключается в сочетании дерегулирования и механизмов обеспечения эффективной деятельности финансовых учреждений для преодоления системных рисков и стоп факторов развития рынка.

The article is devoted to the definition of banking system determination and the forms of its intervention, taking into account the financial aspects of interaction. The main task of state regulation of the banking system is combined deregulation and mechanisms of ensurance the effective financial institutions activity in order to overcome the systemic risks and stop factors of general market development.

Ключові слова: банківська система, програми підтримки, державне втручання, рівні фінансової системи, дерегулювання, комерційні банки

Ключевые слова: банковская система, программы поддержки, государственное вмешательство, уровни финансовой системы, дерегулирование, коммерческие банки

Keywords: banking system, support programs, state intervention, levels of financial system, deregulation, commercial banks

ВСТУП

Присутні три фундаментальні теорії щодо обґрунтування ролі держави у банківській системі: кейнсіанство, монетаризм М. Фрідмена та інституціоналізм який виник під лозунгом ліберального шляху розвитку, та переконує що система, яка дозволяє людям самим приймати рішення. Огляд наукових підходів до визначення необхідності державного регулювання банківської системи дає змогу досягнути витоків даного процесу з доопрацювання актуальних аспектів в сучасній інтерпретації.

Сучасний стан вітчизняної банківської системи характеризується тим, що останнім часом було розширено перелік банків з державною часткою капіталу, окрім профільних установ, що функціонували на ринку на той час. Процеси входження державного капіталу в приватний сектор у вітчизняній практиці були вимушені, з метою збереження стабільності фінансової системи та убезпечення інтересів вкладників проблемних банків. Дана проблематика досліджувалася багатьма науковцями, серед яких Д'яконова І.І., Гетманцев Д.О., Корнєєв М.В., Кравченко В.І., Мельник П.В., Осадчий Ю.І., Федосов В.М., Школьник І.О.

МЕТА РОБОТИ полягає у проведенні літературного огляду методичних підходів та поглядів щодо

втручання державного регулятора в діяльність банківської системи, зокрема при здійсненні валютних обмежень та регулювання.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

При проведенні дослідження застосовано методи порівняння та узагальнення, композитного та хронологічного підходів до визначення етапів становлення взаємовідносин банківської з державним сектором.

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти Національного банку України та Міністерства фінансів, що здійснює оперативне втручання та підтримку діяльності банківської системи.

РЕЗУЛЬТАТИ

В ході світової економічної кризи 2008 року та вітчизняної кризи 2014 року проходило ряд подій які безпосередньо стосувалися політичної та економічної ситуації в країні, які не могли позначитись на стабільності банківського сектору та ознаменувались практичним прямим втручанням регулятора в особі НБУ та Міністерства фінансів у діяльність неплатоспроможних але системних банків.

Банківська система є неподільною частиною комплексу економічних процесів та перетворень, що відбуваються у державі. Світовий досвід останніх

десятиліть, в умовах глобалізації економіки, консолідації і централізації капіталів, та прискорення темпів поширення інформації свідчить – держава досягає зростання економіки, лише шляхом знаходження симбіозу між товарним виробництвом та надійними механізмами його фінансування. Банківська система еволюціонує разом з реальним сектором економіки, а макроекономічне середовище справляє безпосередній вплив на банківський сектор.

У даному розділі для вивчення наслідків оперативного втручання державного капіталу в банківську систему, які можуть бути ідентифіковані лише після аналізу понятійного апарату суб'єктів взаємовідносин, макроекономічного аналізу діяльності банків з державним капіталом та вивчення світового досвіду по імплементації та розвитку ДБС.

Фінансово стабільна, збалансована та надійно працююча банківська система, яка належним чином виконує притаманні їй функції, є рушійною силою економіки, і навпаки, дезорганізація у роботі банківської системи уповільнює рух товарів, гальмує виробничі процеси в державі, і насамкінець знижує рівень ВВП, + що в свою чергу корегуються входженням державного капіталу у банківську систему. З огляду на зазначене вище, діяльність банківської системи потребує постійного моніторингу з боку держави, впровадження певних механізмів регулювання і підтримки, як на законодавчому, так і виконавчому рівнях.

При розгляді банківської системи, як об'єкта дослідження, її необхідно розглядати в процесі розвитку який визначається безліччю умов і чинників

зовнішнього і внутрішнього характеру. Банківську систему, як об'єкт державної підтримки, потрібно оцінювати та аналізувати комплексно, поєднавши системний та інституційний підходи.

Банківська система держави є складним багатофакторним утворенням окремих фінансових інститутів і об'єднань, що поєднує в собі риси детермінованих і ймовірнісних систем, які сформувались під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників, кожний з яких має свої притаманні властивості. На мікроекономічному рівні, державної підтримки зазнає окремий елемент банківської системи, який є її неподільно частиною. При цьому установи зі схожими властивостями поєднуються у кластери, які потім сегментуються. На макроекономічному рівні об'єктом досліджень виступає вся сукупність установ, з урахуванням системних тенденцій та чинників [2, 4].

З визначенням об'єкту підтримки необхідно звернути увагу на наукове обґрунтування доцільності втручання держави у фінансову сферу. У наукових школах, позиція яких з досліджуваної проблематики представлена у табл. 1. умовно можна виділити дві позиції: перша група вчених виступає за часткове втручання держави у фінансову сферу, тоді як друга висловлює обґрунтовану думку, що таке втручання становить певні загрози та є небажаним [3].

Теоретичні засади та практичний, багаторічний досвід існування банківських систем, в світі фактично виділяє чотири види банківських систем кожна з котрих має певні здобутки та недоліки та представлено у табл. 1.

Таблиця 1

Види банківських систем

Вид банківських систем	Характерні ознаки
Централізована	Представляє собою систему з єдиним центром емісії грошових коштів, як правило – це центральний банк країни. Такий державний орган є юридичною особою публічного права, створюється в особливому, розпорядницькому порядку. При цій системі всі інші банківські установи в країні створюються при дотриманні особливих, ускладнених, порівняно з іншими юридичними особами, законодавчих вимог.
Вільна	Всі юридичні особи в країні, які зареєстровані як банки, мають право на емісійну діяльність. Крім цього законодавство країн з вільною банківською системою не передбачає яких-небудь відмінних особливостей в порядку створення банку і всіх інших юридичних осіб
Однорівнева	В державі відсутній спеціальний орган управління банківською системою.
Дворівнева	Держава має спеціальний орган управління банківською системою який знаходиться на верхньому рівні. Всі інші банки контролюються таким органом і складають другий, нижчий рівень банківської системи

Критерієм класифікації банківських систем на централізовані і вільні є наявність, чи відсутність монопольного права на емісію банкнот і монет.

Критерієм класифікації банківських систем на однорівневі та дворівневі є наявність, чи відсутність органу управління банківської системи [1].

Підходи до державного втручання в банківську систему забезпечують умови до стабільного, поступового зростання, фінансово підтримує різноманітні проекти, як на макро-, так і на мікрорівні.

Зарубіжний базис побудови банківської системи - покладання функцій регулювання банківської діяль-

ності на центральні (національні) банки, у той же час в окремих державах наглядові функції можуть виконувати спеціально створені установи, підзвітні парламенту, уряду, або окремим міністерствам.

Більшість дослідників впевнені що обидві теорії мають право на існування, але за різних макроекономічних умов: положення монетарної теорії більше адаптовані до умов стабільної ринкової економіки, а кейнсіанська теорія – краще працює в умовах кризи та перехідних етапів розвитку економіки [6].

Таблиця 2

Класичні наукові теорії втручання держави у фінансову сферу

Автор	Положення теорії
Адам Сміт	Втручання держави у економіку в цілому та фінансову сферу зокрема має бути мінімальним, а її роль полягає у забезпеченні нормальних умов для ведення бізнесу.
Давид Рікардо	Основним регулятором економічних процесів визнає ринковий механізм, який ефективно регулює розподіл ресурсів, автоматично встановлює економічну рівновагу (між попитом і пропозицією) і заперечує необхідність втручання держави в економіку. Регулятором у грошово-банківській системі має бути торгова конкуренція, а держава виступає лише носієм грошової політики
Роберт Торренс	Завдання держави у банківській сфері полягає у контролі грошової пропозиції на грошовому ринку, оскільки надмірна кредитна експансія є небезпечною
Джон Стюарт Мілль	Роль держави в банківській сфері має бути мінімальною, а головну увагу слід приділяти не пропозиції грошей, а попиту на гроші, який визначається потребами самого ринку, тобто в основі лежить механізм саморегуляції
Карл Маркс	Обґрунтовує необхідність знищення приватної власності та конкуренції, заміни стихійного розвитку свідомим, цілеспрямованим впливом держави на соціально-економічні процеси за допомогою плану на основі суспільної (загальнонародної) власності.
Джон Мейнард Кейнс	Втручання держави в банківську сферу має бути мінімальним, а головну увагу слід приділяти не пропозиції грошей, а попиту на гроші, який визначається потребами самого ринку, тобто в основі лежить механізм саморегуляції
Мілтон Фрідман	Внаслідок надмірного втручання держави в економіку відбувається бюрократизація економіки, слабшає конкуренція. Основний інструмент регулювання економіки – контроль за обсягом грошової маси у відповідності до зростання реального ВВП.
Джеймс Макгілл Бьюкенен	Теорія суспільного вибору доводить, що особа скрізь поводить себе раціонально і переслідує особисті інтереси. Держава, що піклується про суспільні інтереси, – це лише міф. Тож державне регулювання слід обмежувати, надавати простір ринковим силам.

Головне завдання державного регулювання банківською системою полягає в поєднанні дерегулювання та механізмів забезпечення стабільності функціонування банківської системи для подолання системних прорахунків з ефективним регулюванням та наглядом виконавчих осіб фінансових органів. При цьому можливі підходи у виборі механізмів регулювання залежать від вибору монетарного режиму та режиму валютного курсу [1,5].

Отже, в умовах трансформації банківської системи, на поточному етапі її розвитку, постає не відкладне завдання щодо механізмів та відповідного протекційного інструментарію підтримки суттєво зростаючого, як за кількістю, так і за обсягами активів та зобов'язань, державного сектору у банківському середовищі. На жаль, первинні заходи регулювання банківської системи зазвичай стосуються вибіркової стимуляції міжбанківського валютного ринку для певних фінансових установ. Так, у 2014-2015 рр. заявки на купівлю валюти по банкам другої групи не були задоволені частково, при тому що клієнти системоутворюючих та державних банків мали змогу купувати валюту під свої потреби без обмежень.

На цьому тлі потребує чіткого визначення розмежування понять державного банку та банку з державною часткою у капіталі, а також більш детальний погляд на окремі складові і структуру державного сегменту у банківській системі.

ВИСНОВКИ

Виділено, що банківська система має розвиватися при стабільних показниках діяльності та відсутності валютних коливань, на що у першу чергу впливає програми державної підтримки або вимушеного вход-

ження державного капіталу у комерційні банки. Розглянуто класичні наукові теорії втручання держави у фінансову сферу.

Результати аналізу наукових підходів до визначення сутності державного регулювання банківської системи дають змогу окреслити передумови даного процесу, що полягає в реінжинірингу та удосконаленні механізмів забезпечення стабільності банківської системи.

Список використаних джерел

1. Гетманцев Д.О., Шукліна Н.Г. Банківське право України. – К: Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.
2. Д'яконова І.І. Теоретико-методологічні основи функціонування банківської системи України: монографія / І.І. Д'яконова. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. – 400 с.
3. Милль Дж.С., Основы политической экономии и некоторые аспекты их приложения к социальной философии. – М.: Прогресс, 2005. – 352 с.
4. Примостка Л.О. Аналіз банківської діяльності: сучасні концепції, методи та моделі: монографія / Л.О. Примостка. – К.: КНЕУ, 2002. – 316 с.
5. Цемнолонскіс С., Державна допомога в окремих "чутливих" галузях економіки України / Ю. Стюарт, С. Цемнолонскіс // Економіка України. – 2015. – № 11. – С. 32-44.
6. Шевченко Н.В. Оцінка ефективності державного фінансового контролю в системі фінансових відносин / Н.В. Шевченко // Демократичне врядування [Електронний ресурс]: Науковий вісник. – 2011. – Вип. 7. – Режим доступу: <http://www.lvivacademy.com/visnik7/index.html>.